

ستاره‌ای بر تارک آذریجان

محمد بن خلیلان

مولانا ابوالحسن علی دہلوی

(از مشایخ شیخ مسروق در عصر غیبت صفرائی امام زمان قرن چهارم م.ق)

مؤلف

حجت الاسلام و المسلمین محمد مسعودی

علی خادم علما - محمدرضا برون

سرشناسه:

مسعودی، محمد، ۱۳۴۳ -

عنوان و نام پدیدآور: ستاره ای بر تارک آذربایجان محمد بن خلیلان: (از مشایخ شیخ صدوق در عصر غیبت صفرائی امام زمان عج...)

مشخصات نشر:

تهران: انتشارات انصاری، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری:

۱۲۰ ص.: مصور. س. م. ۱۴/۵ × ۲۱/۵.

شابک:

۹۷۸-۶۰۰-۷۰۸۵-۱۳-۴

وضعیت فهرست نویسی: فبیای مختصر

یادداشت:

کتابنامه: ص ۷۷

شناسه انورده:

خادم علما، علی

شناسه افزود:

محمد رضا، ۱۳۴۴ -

شماره کتابشناسی ملی:

۳۹۷۵۶۰

شناسنامه کتاب:

نام کتاب: ستاره ای بر تارک آذربایجان محمد بن خلیلان

مؤلفین: حجت الاسلام و المسلمین محمد مسعودی - علی خادم علما - محمد رضا آبرون

ناشر: انتشارات انصاری

حروفچینی: لیلا عیسی زادگان

ویراستار: جعفر محمد علیزاده

نوبت و تاریخ چاپ: اول - ۱۳۹۴

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۵۰۰۰۰ ریال

حق چاپ محفوظ و مخصوص مؤلفین است.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۰۸۵-۱۳-۴

مراکز پخش:

تهران: خ انقلاب - خ ۱۲ فروردین - مقابل ساختمان ناشران - پلاک ۲۹۴ - طبقه همکف - واحد

یک - تلفن: ۰۹۱۲۳۵۳۵۱۲۱

دفتر قم: خ صفایه - پشت آموزش و پرورش - کوچه ۷ - پلاک ۱۱ تلفن: ۰۲۵۳۷۷۳۱۱۳۷

ارومیه: تلفن: ۰۴۴۳۲۳۳۶۲۴۵ و ۰۹۱۴۹۳۸۶۸۱۱

فهرست

مقدمه

- اهمیت احیای موارث شیعه ۵

فصل اول : با: شناسی حیات نورانی محمد بن خلیلان

- تاریخ زندگی دانی محمد بن خلیلان ۱۵
- نسب و سلسله ۱۷
- محمد بن خلیلان از نوادگان صحابه پیامبر اسلام ﷺ ۱۸
- ولادت ۲۲

فصل دوم: مهاجرت - بصره، بغداد

- بصره زادگاه و موطن محمد بن خلیلان ۲۵
- مهاجرت به بغداد ۲۸

فصل سوم: جایگاه علمی و روایی محمد بن خلیلان

- معرفی شخصیت معنوی و روایی محمد بن خلیلان ۳۳
- محمد بن خلیلان از مشایخ شیخ صدوق ۳۵
- روایات محمد بن خلیلان ۳۷
- علمایی که روایات محمد بن خلیلان را نقل کرده‌اند ۴۲

فصل چهارم: نقش منازعات مذهبی و سیاسی قرن چهارم در هجرت محمد بن خلیلان به ارومیه

- ۴۷ - گرخ محله شیعه نشین بغداد
- ۴۸ - حوادث ناگوار محله کرخ
- ۵۰ - ارضاع سیاسی بغداد
- ۵۱ - فوت آخرین نایب حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف
- ۵۲ - ممر جرت محمد بن خلیلان به ارومیه

فصل پنجم: ارومیه و محمد بن خلیلان (قرن چهارم ه. ق)

- ۵۷ - قیام شیعی جستار بن خرمّان در ارومیه
- ۶۱ - ارومیه آخرین موطن و آسایشگاه محمد بن خلیلان
- ۶۲ - قبرستان تاریخی محمد بن خلیلان
- ۶۵ - تاریخچه مقبره محمد بن خلیلان
- ۶۶ - مشخصات ساختمان بقعه بر اساس سبک و حایر سنتی ایران
- ۶۸ - توصیف کلی مقبره
- ۷۲ - احیاء و تکریم بقعه مقدسه محمد بن خلیلان

منابع و مأخذ ۷۷

اسناد و تصاویر ۸۵

نمایه ۱۱۹

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مقدمه

اهمیت احیای موارث شریف

دوست داشتن اولیای خدا، اظهار علاقه و محبت به آنان از منظر اینکه آنها بندگان صالح و محبوب خدا هستند عملی بسیار شایسته و نیکو است و خود نوعی تقرب به «گاه الهی» می باشد و خداوند به بندگان شایسته خود وعده داده که محبت آنان را در دلها قرار دهد.

﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا﴾

«کسانی که ایمان آورده اند و عمل شایسته انجام داده اند به زودی خداوند برای آنها محبتی قرار می دهد»

علاقه و محبت که امر قلبی و باطنی است، به صورت‌های متفاوت ظهور پیدا می‌کند و یکی از راه‌های اظهار علاقه، حفظ و حراست آثار و قبور اولیاء الهی است تا نام آنان همیشه در صفحات تاریخ ماندگار شود. و از طرفی بر آیندگان درس بندگی است که آنان چگونه در اثر تهذیب نفس و ایمان و تقوی به مقام قرب الهی رسیده‌اند. این قبور اولیای الهی همانند نمادها و تابلوهای راهنما، راه و جهت درست سیر زندگی را می‌نمایانند؛ از این رو آثار تبتی فراوانی در وجود انسان بر جا گذاشته و متذکر ارزش‌ها و اصالت‌ها و تعلیماتی می‌شوند که این بندگان شایسته الهی همواره مبادی آن بوده‌اند.

اقوام و ملل دنیا خصوصاً آنان که از تمدن کهن برخوردارند، همیشه تلاش کرده‌اند تا تاریخ و آثار گذشته خود را حفظ کرده و از آن حراست و پاسداری نمایند.

با توجه به آنچه گفته شد این حراست، نخست موجب می‌شود که از تجربه‌های سودمند و الگوهای مثبت گذشته بهره گرفته و آن را چراغ راه آینده خویش قرار دهند. و دیگر اینکه با تجربه‌های تلخ و شکست‌ها و ناکامی‌های انسان‌ها در طول تاریخ آشنا شده از دوباره تجربه کردن آن پرهیز کنند. لذا در میان تمام ملل، سیره و روش، بر حفظ و تعمیر قبور فرهیختگان و شخصیت‌های بزرگ سیاسی و دینی و فرهنگی بوده است. بدان جهت که قبور آنان نشانه مکتب و راه و روش آنهاست. لذا در

نقاطی به خاک سپرده می‌شوند که نصب العین مردم بوده و این علم‌های برافراشته تا ابد محفوظ بماند؛ گوئی حفظ قبور آنان از اندراس و فرسودگی نشانه حفظ وجود و سرانجام نشانه مکتب آنهاست.

بنابراین اگر ملّتی آثار خود را حفظ ننماید و نشانه‌های تمدن کهن پاس نداشته و به نسلهای بعد منتقل نکند در رهگذر زمان، آیندگان به وجود تاریخی آن ملّت تشکیک خواهند کرد. کما اینکه امروزه پس از گذشت بیست قرن از میلاد مسیح، وجود حضرت مسیح علیه السلام و مادرش مریم علیها السلام و کتاب انجیل و یاران و حواریون او در غرب به صورت افسانه تاریخی درآمده که گروهی از شرق‌شناسان در وجود چنین مرد آسمانی به نام مسیح و مادرش مریم علیها السلام و انجیل تشکیک نموده و آن را افسانه می‌دانند، تنها به این دلیل که از آنها یک اثر واقعی ملموس در دست نیست. مثلاً عنوان می‌کنند که محلّ تولّد آن نبی و خانه‌ای که در آن زندگی کرده و جایی که به عقیده مسیحیان در آن به خاک سپرده شده معلوم و روشن نیست. حال اگر آثار و مکاتیبی که مربوط به حضرت مسیح علیه السلام می‌شود محفوظ می‌ماند، تازه بر اخبار مسلم، گواهی دیگر بر آن می‌شد.

و لکن ما مسلمانان با حفظ آثار خود و مکان‌های مقدس و پرخاطره، توانسته‌ایم اصالت خود را به عالمیان بفهمانیم و بر این سیره پای‌بند هستیم.

خداوند در قرآن نیز به این عمل اشاره دارد؛ آنجا که در قضیهٔ اصحاب کهف، عده‌ای بعد از گذشت سال‌های طولانی، وارد آن غار شدند و درصدد این برآمدند که یاد و خاطره آن جوانان غیرتمند را با بنای مقبره یا مسجد زنده نگه دارند تا مردم در هر روز از این قبور آنان، راه و روش بندگی بیاموزند و همانند اصحاب کهف راسخ در دین‌داری باشند. خداوند این عمل آنان را می‌ستاید و چنین می‌فرماید:

﴿فَقَالُوا إِنَّمَا عَلَيْهِمْ بُنْيَانٌ مِّمَّنْ أَعْلَمُ بِهِمْ قَالَ الَّذِينَ غَلَبُوا عَلَىٰ أَمْرِهِمْ لَنَتَّخِذَنَّ عَلَيْهِمْ مَسْجِدًا﴾

عده‌ای گفتند برای اصحاب کهف تجربه‌ای بسازیم خدایشان آنان را بهتر می‌داند و عده‌ای که گفتار آنان غالب بود و عملشان مقدم، گفتند: بر اصحاب کهف مسجدی می‌سازیم. در این آیه و آیات بعد عمل آنان مورد نکوهش قرار نمی‌گیرد و آنجا که عملی مقبول الهی نباشد، در قرآن از آن عمل سرزنش می‌کند. به هر حال خداوند با بناء و حفظ مقبره اولیاء الهی مخالفت

نمی‌کند زیرا حفظ این آثار در نهایت دلالت بر اصالت دین حق می‌کند.

وجود امام‌زادگان و زیارتگاه‌ها در هر سرزمین، نشان از ریشه‌دار بودن فرهنگ و باور جاودانه تشیع داشته و نقش بسیار مهمی در تثبیت آن ایفاء می‌کند.

از مراقد نورانی آذربایجان، مرقد نورانی ابو عبدالله محمد بن خلیفه است که مدفن این محدث شیعه بیش از هزار سال است که در شهر آره یمن واقع شده است.

مرقد مطهر محمد بن خلیلان، از قدیم‌الایام مزار مؤمنین و مأمّن دلهای دشوارانتمندان اهل بیت عصمت و طهارت علیهم‌السلام بوده است. هر چند در ده‌های گذشته به علت عدم شناخت کافی درباره این شخصیت، راه‌های بر آن نشسته بود، لکن به همت جمعی از مؤمنین، مرقد مطهر ایشان در دست مرمت اساسی قرار گرفته است. تا به فضل الهی این بقعه شریف احیا شود و غبار فراموشی از چهره آن زدوده گردد.

کتابی که در پیش روی شماست، اطلاعات بسیار مفیدی را در اختیار خوانندگان قرار می‌دهد. که از گوشه و کنار صدها منابع معتبر در فنون مختلف استخراج و جمع‌آوری شده که حاصل تلاش و رنج‌های بسیاری بوده است که خوانندگان را با تاریخ و زندگانی و شخصیت نورانی و جایگاه علمی و روایی

محمد بن خلیلان آشنا می‌سازد و در ادامه چگونگی هجرت وی به شهر ارومیه را روشن می‌کند، نکته‌ای که در تاریخ اسلامی و شیعی و همچنین تاریخ ارومیه به آن پرداخت نشده است.

امید است با این شناخت، جایگاه معنوی و قداست مرقد نورانی محمد بن خلیلان در میان بقاع متبرکه استان آذربایجان غربی همچون ستاره‌ای بر تارک آذربایجان و مانند نگین درخشان رزمزمین ارومیه بدرخشد. چرا که این بقعه ارزنده تابع صحابه حضرت ولی عصر عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف می‌تواند قطب نشر فرهنگ مه‌ویدان باشد.

کتاب حاضر به هم: محبت‌الاسلام و المسلمین محمد مسعودی، علی خادم علما و محمدرضا آبروز تهیه و تنظیم شده است.

در آخر از تمامی علما و دوستان و عزیزانی که در این امر ارزنده به نحوی نقش داشته‌اند، تشکر و قدردانی می‌نمایم.

مؤلف: کتاب

ارومیه - ۱۳۹۲/۱۱/۱۶
